

Font chữ UTM sử dụng
Bảng mã UNICODE
Vui lòng thiết lập lại
Trình điều khiển bản phôi

Ngày mai mồng sáu tháng Giêng năm 1946

Font chữ UTM sử dụng
Bảng mã UNICODE
Vui lòng thiết lập lại
Trình điều khiển bản phôi

PGS, TS. NGUYỄN THẾ KỶ

Chủ tịch Hội đồng Lý luận, phê bình văn học, nghệ thuật Trung ương; Email: enbatheky@gmail.com

Nhận ngày 29 tháng 12 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 1 năm 2024.

Tóm tắt: Cách mạng Tháng Tám và tư tưởng, tài năng, phong cách của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có sức hút, sức tác động diệu kỳ. Nếu coi bản chất của cuộc cách mạng chân chính là văn hóa, thì việc thực hành văn hóa, nâng tầm văn hóa của cả dân tộc, cũng là thực hành một cuộc cách mạng to lớn, sâu rộng, có tính triệt để. Đồng hành cùng dân tộc, cùng nhân dân dưới ngọn cờ của Đảng, nhiều thế hệ trí thức, nhà khoa học, văn nghệ sĩ tiếp tục trở thành người chiến sĩ trong các cuộc trường chinh đánh thắng hai đế quốc là Pháp và Mỹ, đánh thắng kẻ thù xâm lược biên giới Tây Nam và phía Bắc, đưa đất nước vững bước trên con đường đi lên chủ nghĩa xã hội.

Từ khóa: Cách mạng Tháng Tám, độc lập dân tộc, văn hóa dân tộc.

Abstract: The August Revolution and the thoughts, talents, and style of President Ho Chi Minh had a magical allure and impact. If the true essence of the revolution is considered to be cultural, then the practice of culture, elevating the nation's culture, is also the practice of a large-scale, profound, and thorough revolution. Accompanying the whole nation, under the Party's flag, many generations of intellectuals, scientists, and artists continued to be soldiers in the victorious revolutionary struggles against the two major imperial powers, France and the United States. They triumphed over the invading enemies in the Southwest and the North borders, guiding the country firmly on the path towards socialist development.

Keywords: August Revolution, national independence, national culture.

Thắng lợi của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 đã tạo bước ngoặt sâu sắc, mạnh mẽ trên tất cả các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, ngoại giao; xây đắp một chế độ xã hội mới mẻ, tốt tươi, đẹp đẽ ở Việt Nam; thể hiện đầy đủ, sâu sắc và sinh động bản chất dân chủ, cộng hòa, độc lập, tự do, hạnh phúc của nhân dân. Thắng lợi vẻ vang đó là động lực, là mục tiêu cao cả, là niềm cảm hứng to lớn cổ vũ toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta viết tiếp trang sử mới của một thời đại mới vì niềm tự hào, tự tôn dân tộc, vì phẩm giá con người. Nhà thơ Tố Hữu đã viết những câu thơ hào sảng, lay động:

Hàng vạn nhân dân Hà Nội đón mừng Chủ tịch Hồ Chí Minh và các vị được giới thiệu ứng cử Đại biểu Quốc hội. Hà Nội, ngày 05/01/1946. (Nguồn: Bảo tàng Hồ Chí Minh).

□Ngực lép bốn nghìn năm, trưa nay cơn gió mạnh / Thổi phồng lên. Tìm bỗng hóa mặt trời□ (Huế tháng Tám); nhà thơ Nguyễn Đình Thi reo vui: □Mùa thu nay khác rồi / Tôi đứng vui nghe giữa núi đồi / Gió thổi rừng tre phấp phới / Trời thu thay áo mới / Trong biếc nói cười thiết tha□.. (Đất nước). Trong âm nhạc, nhà thơ Bùi Công Kỳ, với ca khúc □Ba Đình Nắng□, phổ thơ Vũ Hoàng Định, cất lên những giai điệu tự hào, kiêu hãnh: □Gió vút lên ngọn cờ trên kỳ đài phoi phới/ Gió vút lên đây bao nguồn sống mới dạt dào/ Tôi về đây lắng nghe bao tiếng gọi/ Của mùa thu cách mạng, mùa vàng sao□ □

Ngay từ những ngày đầu và nhiều năm tháng sau đó, Cách mạng Tháng Tám và nguồn sáng lý tưởng từ lãnh tụ Hồ Chí Minh đã trở thành niềm kiêu hãnh, sức kết nối và lan tỏa của triệu triệu con tim, thành niềm cảm hứng lớn lao, trong trẻo, dạt dào của cả dân tộc đang tự tin vươn về phía trước. Với tầm nhìn thời đại, tầm vóc văn hóa, bản lĩnh chính trị, cùng với việc đề cao tinh thần đại đoàn kết toàn dân tộc, Đảng ta, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Chính phủ lâm thời lúc đó thực lòng yêu quý, tôn trọng nhân sĩ, trí thức, văn nghệ sĩ, giới báo chí.

Để xây dựng chế độ mới, chuẩn bị cho công cuộc kháng chiến kiến quốc nhiều hy sinh, gian khổ ở phía trước, Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thực thi nhiều biện pháp nhằm phát hiện, tập hợp, sử dụng, trọng dụng nhân tài; giúp đỡ thế hệ trí thức mới tiến bộ, đào tạo họ thành những những trí thức □chính tâm và thân dân□⁽¹⁾. Trong bộ máy của Chính phủ lâm thời lúc đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh mời ông Vĩnh Thụy (vua Bảo Đại của chế độ cũ) làm cố vấn Chính phủ; khá nhiều bộ trưởng, thứ trưởng là nhân sĩ, trí thức đã nhiệt thành tham chính. Cụ Hồ xác định, cùng với chống □giặc đói□, □giặc dốt□, giặc ngoại xâm, thì phải kiên quyết, nhanh chóng củng cố và tăng cường bộ máy chính quyền, thực thi quyền dân chủ của nhân dân

□xúc tiến việc đi đến Quốc hội để quy định Hiến pháp, bầu Chính phủ chính thức□. Chính phủ lâm thời tổ chức chu đáo, khẩn trương biên soạn dự thảo Hiến pháp cùng các công việc cho Tổng tuyển cử. Bản dự án Hiến pháp được Hội đồng Chính Phủ lâm thời thảo luận, sửa đổi, bổ sung, công bố trên báo chí và gửi văn bản đến tận các làng, xã, thôn, bản xin ý kiến đóng góp của các tầng lớp nhân dân. Ngày 1 tháng 1 năm 1946, Chính phủ lâm thời tự cải tổ thành Chính phủ Liên hiệp lâm thời, tiếp tục mở rộng thành phần là những người có tên tuổi, có uy tín, là nhân sĩ, trí thức tiêu biểu như Chủ tịch Hồ Chí Minh, các ông Võ Nguyên Giáp, Trần Huy Liệu, Chu Văn Tấn, Nguyễn Văn Tố, Lê Văn Hiến, Phạm Văn Đồng, Vũ Đình Hoè, Cù Huy Cận□ và một số thành viên khác của Việt Quốc, Việt Cách.

Trước ngày diễn ra cuộc Tổng tuyển cử đầu tiên bầu Quốc hội của nước Việt Nam dân chủ, cộng hòa, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết Lời kêu gọi quốc dân đi bỏ phiếu. Người viết: □Ngày mai mừng 6 tháng giêng năm 1946. Ngày mai là một ngày sẽ đưa Quốc dân ta lên con đường mới mẻ. Ngày mai là một ngày vui sướng của đồng bào ta, vì ngày mai là ngày Tổng tuyển cử, vì ngày mai là một ngày đầu tiên trong lịch sử Việt Nam mà nhân dân ta bắt đầu hưởng dụng quyền dân chủ của mình□ □.. □Ngày mai, quốc dân ta sẽ tỏ cho thế giới biết rằng dân Việt Nam ta đã: Kiên quyết đoàn kết chặt chẽ, Kiên quyết chống bọn thực dân, Kiên quyết tranh quyền độc lập□⁽²⁾. Qua những lần bổ sung và thông qua Tổng tuyển cử bầu cử Quốc hội, trong thành phần Quốc hội, Chính phủ có thêm sự tham gia của nhiều nhân sĩ, trí thức nổi tiếng như cụ Huỳnh Thúc Kháng, cụ Nguyễn Văn Tố, cụ Bùi Bằng Đoàn□ Trong bài viết □Nhân tài và Kiến quốc□, đăng báo Cứu quốc, số ra ngày 14/11/1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: □Kiến thiết cần có nhân tài. Nhân tài nước ta dù chưa có nhiều lắm nhưng nếu chúng ta khéo lựa

chọn, khéo phân phối, khéo dùng thì nhân tài càng ngày càng phát triển, càng thêm nhiều⁽³⁾. Người nhấn mạnh: *“Nước nhà cần phải kiến thiết. Kiến thiết cần phải có nhân tài... E vì Chính phủ nghe không đến, thấy không khắp, đến nỗi những bậc tài đức không thể xuất thân”*⁽⁴⁾.

Hưởng ứng lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Chính phủ mới, nhiều trí thức, văn nghệ sĩ là người Việt Nam đang sinh sống và làm việc ở nước ngoài đã tự nguyện rời bỏ cuộc sống nơi phồn hoa, trở về Tổ quốc tham gia kháng chiến kiến quốc đầy gian khổ, thiếu thốn như Hoàng Minh Giám, Vũ Đình Tụng, Tạ Quang Bửu, Phan Anh, Phạm Quang Lễ (tức Trần Đại Nghĩa), Trần Hữu Tước, Lương Định Của, Nguyễn Văn Huyền, Nghiêm Xuân Yêm, Nguyễn Xiển, Nguyễn Hữu Thọ, Huỳnh Tấn Phát, Phạm Ngọc Thạch, Đặng Văn Ngữ, Trịnh Đình Thảo, Trần Đức Thảo, Ngụy Như Kon Tum.. và nhiều người tài đức vẹn tròn khác.

Đường lối văn hoá kháng chiến *“văn hóa hóa kháng chiến, kháng chiến hóa văn hóa”* của Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh được thể hiện đầy đủ và sinh động trong Chỉ thị *“Kháng chiến kiến quốc”* ra ngày 25/11/1945 của Ban Thường vụ Trung ương Đảng; được sáng tỏ, nhấn mạnh trong bức thư *“Nhiệm vụ văn hoá Việt Nam trong công cuộc cứu nước và xây dựng nước hiện nay”* của đồng chí Trường Chinh gửi Chủ tịch Hồ Chí Minh ngày 16/11/1946. Tại Hội nghị văn hóa toàn quốc lần thứ nhất (24/11/1946), Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: *“Nền văn hóa mới của nước nhà lấy hạnh phúc của đồng bào, của dân tộc làm cơ sở”*. Người chỉ rõ *“Tây phương hay Đông phương có cái gì tốt, ta học lấy để tạo ra một nền văn hóa Việt Nam, trau dồi cho văn hóa Việt Nam thật có tinh thần thuần túy Việt Nam để hợp với tinh thần dân chủ”*. Người nhấn mạnh: *“Văn hóa liên lạc mật thiết với chính trị. Phải làm thế*

nào cho văn hóa vào sâu trong tâm lý của quốc dân, nghĩa là văn hóa phải sửa đổi được tham nhũng, lười biếng, phù hoa, xa xỉ. Tâm lý của ta lại còn muốn lấy tự do, độc lập làm gốc. Văn hóa phải làm thế nào cho ai cũng có lý tưởng tự chủ, độc lập, tự do” *“Số phận dân ta là ở trong tay ta. Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi. Văn hóa lãnh đạo quốc dân để thực hiện độc lập, tự cường và tự chủ”*⁽⁵⁾.

Trong kháng chiến chống Pháp, với những cán bộ, học viên lớp viết báo đầu tiên mở năm 1949 - Lớp báo chí Huỳnh Thúc Kháng, Bác căn dặn: *“Nhiệm vụ của tờ báo là tuyên truyền, cổ động, huấn luyện, giáo dục và tổ chức dân chúng để đưa dân chúng đến mục đích chung. Mục đích chung là kháng chiến và kiến quốc”*⁽⁶⁾.

Trong thư gửi các họa sĩ nhân dịp triển lãm hội họa (năm 1951) ở chiến khu Việt Bắc, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: *“Văn hóa nghệ thuật cũng là một mặt trận. Anh chị em là chiến sĩ trên mặt trận ấy”*. Người đề cao vai trò xung kích của văn hóa trong sứ mệnh giải phóng dân tộc, giải phóng con người. Văn hóa cùng với các lĩnh vực chính trị, kinh tế, quân sự... phải tạo thành những mặt trận có sức mạnh to lớn trong cuộc kháng chiến trường kỳ của dân tộc. *“Văn hóa nghệ thuật cũng như mọi hoạt động khác không thể đứng ngoài mà phải ở trong kinh tế và chính trị”*; *“chính trị, kinh tế, văn hóa đều phải coi là quan trọng ngang nhau”*⁽⁷⁾.

Cũng như giới nhân sĩ, trí thức, nhà khoa học, đội ngũ những người làm công tác văn hóa, văn nghệ, báo chí thể hệ cách mạng Tháng Tám cũng ngập tràn niềm vui và hạnh phúc trước sự đổi vận, đổi đời của dân tộc, của nhân dân mình. *“Nước cũ bốn nghìn năm / Theo cờ mới, trẻ như hai mươi tuổi”* (Ngọn quốc kỳ - Xuân Diệu), *“Có mối tình nào hơn thế nữa? / Ấm sâu lòng đất thấm lòng người / Đuộm lều tranh, thơm dãy ngàn khơi / Khi vui non nước cùng cười / Khi căm non nước với người đứng lên!”* (Tình sông

núi - Trần Mai Ninh□). Từ đây, đội ngũ văn nghệ sĩ thuộc nhiều loại hình văn học, nghệ thuật cùng dân tộc đi vào cuộc kháng chiến thần thánh chống xâm lược Pháp. Họ đồng cam cộng khổ, gắn bó bền chặt với đời sống công, nông, binh; khám phá, ngợi ca và góp phần nhân lên niềm tin, sức mạnh, ý chí quyết chiến và quyết thắng của cả dân tộc. Những tên tuổi tiêu biểu được khẳng định và tiếp tục có những sáng tạo mới, thành công mới. Về văn học là các nhà văn, nhà thơ, nhà báo tiêu biểu như Tố Hữu, Huy Cận, Xuân Diệu, Nguyễn Công Hoan, Nam Cao, Trần Đăng, Nguyễn Huy Tưởng, Đặng Thai Mai, Trần Huy Liệu, Hoài Thanh, Thôi Hữu, Hoàng Trung Thông, Chính Hữu, Hồng Nguyên, Võ Huy Tâm, Nguyễn Đình Thi, Nguyễn Tuân, Ngô Tất Tố, Tô Hoài, Nguyên Hồng, Nông Quốc Chấn, Hồ Phương, Hoàng Cầm, Quang Dũng, Chế Lan Viên, Nguyễn Bính, Thâm Tâm, Nguyễn Xuân Sanh, Trần Huyền Trân, Lưu Trọng Lư, Anh Thơ, Vũ Tú Nam, Bùi Hiển, Nguyễn Văn Bổng, Kim Lân, Trần Hữu Thung, Tế Hanh, Nguyễn Khải, Giang Nam, Hữu Loan, Bàn Tài Đoàn, Tú Mỡ□ Về sân khấu có các nhà biên kịch, đạo diễn như Thế Lữ, Đoàn Phú Tứ, Nguyễn Huy Tưởng, Lưu Quang Thuận, Ngô Tất Tố, Vũ Lãng ... Về âm nhạc, có các nhạc sĩ Văn Cao, Đinh Nhu, Đỗ Nhuận, Lưu Hữu Phước, Nguyễn Xuân Khoát, Xuân Oanh, Nguyễn Thành, Nguyễn Văn Thương, Nguyễn Đình Phúc, Nguyễn Đình Thi, Lương Ngọc Trác, Hoàng Việt, Lê Yên, Phan Huỳnh Điểu□ Về mỹ thuật có các họa sĩ Tô Ngọc Vân, Bùi Xuân Phái, Dương Bích Liên, Nguyễn Đỗ Cung, Trần Văn Cẩn, Nguyễn Tư Nghiêm, Nguyễn Văn Ty, Nguyễn Sĩ Ngọc, Trần Lưu Hậu, Diệp Minh Châu, Lưu Công Nhân, Trọng Kiệm, Lê Lam, Nguyễn Thị Kim, Lương Xuân Nhị□ Về điện ảnh, nhiếp ảnh, trong hoàn cảnh rất thiếu thốn về máy móc, phương tiện, vật liệu, các nghệ sỹ

của ta như Nguyễn Bá Khoản, Võ An Ninh, Mai Lộc, Phan Nghiêm, Vũ Năng An, Nguyễn Hồng Nghi, Nguyễn Thế Đoàn, Khương Mỹ, Phạm Văn Khoa đã chụp và quay được những bức ảnh, những đoạn phim tài liệu rất quý về Ngày Độc lập 2/9/1945, về nạn đói năm Ất Dậu 1945, sự kiện lịch sử Chủ tịch Hồ Chí Minh từ Pháp trở về (1946), Pháp tấn công phố Hàng Than và Trận đánh tại Ô Cầu Dền (1946), Trận đánh đồn Mộc Hóa của Tiểu đoàn 307 (1948), Chiến dịch Biên giới ở Đông Khê (1950)□ Trong số các nhà văn, nhà báo, nghệ sỹ thời kháng chiến chống Pháp, có những người đã hi sinh anh dũng như Nam Cao, Trần Đăng, Trần Mai Ninh, Thôi Hữu, Tô Ngọc Vân.

Đảng, Nhà nước khẳng định quan điểm coi văn hóa, văn nghệ là nền tảng tinh thần của xã hội, là nguồn sức mạnh nội sinh, là động lực to lớn để phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc; chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh giữ vai trò chủ đạo trong đời sống tinh thần xã hội; con người luôn được đặt ở vị trí trung tâm trong mọi chiến lược phát triển đất nước; khâu đột phá đầu tiên và rất quan trọng là đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng hiệu quả nguồn nhân lực, đặc biệt là nguồn nhân lực có chất lượng cao, trong đó, tầng lớp trí thức, nhà khoa học, văn nghệ sỹ là đội ngũ tài năng của dân tộc, từ đó góp phần nâng tầm trí tuệ, tầm văn hóa của dân tộc, sức mạnh nổi trội của đất nước./.

(1) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, T.10, tr. 378.

(2) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, *Sđd*, T.4, tr.166.

(3) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, *Sđd*, T.4, tr.114.

(4) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, *Sđd*, T.4, tr.504.

(5) □*Vị tình thế Hội nghị Văn hóa toàn quốc đã bế mạc sau một ngày thảo luận*□, Báo Cứu quốc, số ra ngày thứ hai, 25/11/1946 (số 416), tr.1,4.

(6) Báo điện tử Chính phủ, 21/06/2015 □*Thư Chủ tịch Hồ Chí Minh gửi Lóp viết báo Huỳnh Thúc Kháng, năm 1949*□

(7) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, *Sđd*, T.7, tr.246.